

Orkis Profile-1

Várakozó állásponton

„Látogatás a szomszéd várban”

Már számos alkalommal írtam a Lisys Fényrendszer Rt. által forgalmazott reflektorokról, de a szakmai kíváncsiság arra ösztönzött, hogy a Pelyhe Kft. választékában szereplő fényvetőket is megvizsgáljam. Kapcsolatom ezzel a hazai színpadvilágításban megkerülhetetlen céggel lassan három évtizedre nyúlik vissza. Olyan eszközöket kértem és kaptam tőlük tesztelésre, amelyek nagy hagyományú cégek termékei, mint az ADB, a Coemar és a Spotlight, ezért abban bíztam, hogy azokban az optikai tulajdonságokban, amelyekben az eddig megvizsgált típusok nem nyerték el a tetszésemet, ezúttal szignifikánsan jobb teljesítményt láthatok. Itt a fénykör elmoshatóságára gondolok a profil-, illetve a megfelelően szűk fénynyalábra a lencses fényvetők esetében.

A Covid-19 világjárvány miatti lezárások ellenére is sikerült megszerveznünk, hogy a tesztelésre szánt reflektorok megérkezessenek Szombathelyre. Ahogy a korábbi alkalmakkor is, ezúttal is Kis Zoltán (Husi) volt partnerem a tesztelés folyamatában. Kettősünk picit hasonlít a Muppet Show-ban szereplő két öregúr viselkedésére. Ha emlékeim nem csalnak, ők az élő fába is belekö-

töttek, és a dicséretet sem vitték túlzásba. Tiszta szívvel állíthatom, nem az a szándék vezetett bennünket, hogy indokot találjunk, miért is ne akarnánk megvenni egy-egy reflektort.

Ilyen bevezető után könnyű lenne azt hinni, hogy a tesztelésre kapott reflektorok rosszul szerepeltek, pedig erről szó sincsen. Csupán a hozzáállásunk olyan, hogy ami jó, sőt kiváló, azt természetesen vesszük, míg ami kevésbé tetszik, arról negatív véleményt alkotunk.

A tesztelésre kapott négy eszközt többféleképpen csoportosíthatjuk. Kettő közülük zoomprofil optikával rendelkezik, a másik kettő pedig a „lencses fényvetők” LED-es utódja. Kettő az ADB terméke, egy Spotlight, egy pedig Coemar gyártmány, szóval kettő olasz, a másik kettő pedig... most már szintén olasz érdekeltség alá tartozik.

A színházvilágítás területén évtizedeken keresztül az ADB volt az egyik legjobban csengő „brand”. Az eredetileg belga alapítású cég számos tulajdonosváltás után jelenleg a Clay Paky érdekeltségébe tartozik, és az elmúlt évek Csipkerózsika-álmából feléledni látszik. A név kötelez, a régi mondás szerint, és ennek a kihívásnak az ADB

munkatársai is igyekeztek megfelelni, mert az ORKIS profillal és a PC-vel is magasra tették a mércét. Mindkét típus azonos LED-modult használ, így fényük egyforma, ez pedig alapvető elvárás a színházaknál. Sajnos ebből a 6 különböző színű LED-del dolgozó típusból egyelőre nincsen más méretű és teljesítményű modell. A dokumentáció szerint 300 W a maximális teljesítményfelvétele, ennek ellenére a megjelenése inkább a 2 kW-os reflektorok fényvetőházát idézi. A „fehér” fény színhőmérsékletét 2500-tól 8000 kelvinig változtathatjuk, miközben színvisszaadási indexe a katalógus szerint 97! A dimmer természetesen 16 bit felbontással vezérelhető, aminek szabályzási görbéjét különféle teljesítményű halogén reflektorokhoz igazíthatjuk. Mindez a gyakorlatban gyönyörű és jól működik. Tehát mindaz, amit akár még két éve is hiába kerestünk a piacon elérhető reflektorok kínálatában, az most már itt van. Ugyanakkor hasonló teljesítményt már más eszközöknél is láthatunk, így természetesen vehetjük.

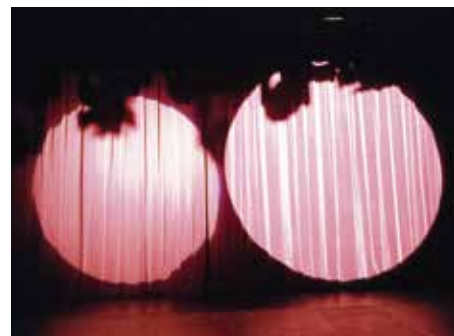
További előnye az ORKIS-nak a csendes működés és az éles kontúrú homogén fénykör is. Remek, hogy akár hat darab fényvágó lemezt, azaz kést is

Meglehetősen erőteljes fényerőkülönbség a LED javára, avagy 2000 vs. 300 W

A frost sajnos elviszi a fényerő egy részét!

Halogén vs. LED a bordó előfüggönyön

ADB Orkis Profile Zooms

használhatunk ennél a modellnél. A lemezek szinte teljes letakarásra is képesek, és mivel nem egy síkban helyezkednek el, tetszőleges helyen vágathunk ki akár háromszöget is. Ez bizonyos esetekben kiemelkedő szolgáltatás, másfelől hátránya, hogy a legnagyobb igyekezet mellett is mindig csak egy lemez árnyéka lesz tökéletesen éles. A késeket egy kar elfordításával akár fixálhatjuk is. Külön megvizsgáltam, hogy a szorító hatásnak van-e látható következménye az élességre, de ilyet nem tapasztaltam. Ezzel szemben a reflektor új állapotában ezt a szolgáltatást nem éreztem indokoltnak, mert a működtetése meglehetősen nagy erőt igényel, ami egy létrán egyensúlyozva nem biztos, hogy könnyen kifejthető. Ugyanakkor, aki már szenvedett egy kilazult késmechanikájú profillal, az tudja, hogy az üzembiztonságot nem lehet eléggé értékelni. Az erre való törekvés az egész konstrukcióból sugárzik, hiszen a reflektorkengyel forgáspontja változtatható, hogy az optikák eltérő súlypontjához tudjuk igazítani azt. A hátsó rész ferde kiképzése sem csak design-elem, hanem egyúttal mechanikai védelmet biztosít a csatlakozóknak és a beállítást megkönnyítő

Késelés próbája

Az ADB késmechanikája közelről

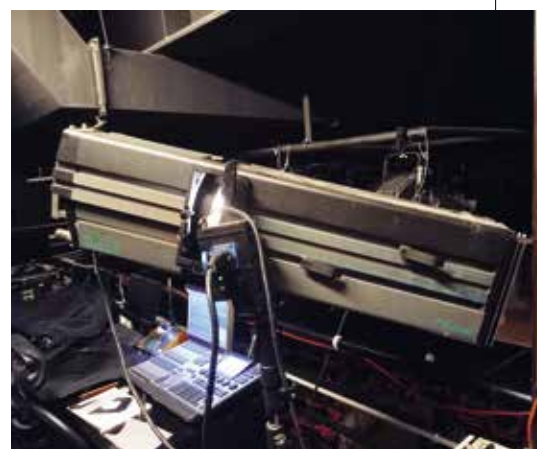
Példás mechanikai kialakítás

Orkis a Márkus teremben

forgógomboknak. Szállítás idejére a két lencsét egy-egy rozsdamentes csavarral fixálhatjuk. Az optika belsejéhez természetesen hozzáférhetünk, ami megkönnyíti a portalanítást. A tubus végéről viszont elhagyták a szinkerettartót, ami egy színkeverős reflektornál érhető, de előfordulhat, hogy szükség van rá. A vezérlés lehetőségeinek egy részére már utaltam, ennél a típusnál is mindent kedvünkre szabhatunk, még a kisebb, 14 esatornát használó módban is, a bővített 27-es konfiguráció pedig a bőség zavarát nyújtja. A CMY vagy az RGB mód az egyéb meglévő eszközök közé illesztést könnyíti meg. A színhőmérséklet változtathatósága pedig az egyik legnagyobb ajándék, amit az új technológia nyújt. A színmakrók is lerövidíthetik a programozást, mert a leggyakoribb színszűrők megfelelőjét biztosan megtaláljuk a kínálatban. Ezenkívül a stroboszkóp funkció is jól jöhet néha. Szóval „Minden nagyon szép, minden nagyon jó, mindennel meg vagyok elégedve!”

Sajnos azonban a reflektor egyik tulajdonsága egy időre kedvünket szegte. A tesztelés legfőbb mozgatórugója az volt, hogy bíztunk abban, hogy egy, nem az ETC által fejlesztett optikát hasz-

Strand Alto a 2 kW-os ellenfél

náló reflektor fényköre majd az általunk elvárt módon lesz elmosható. Azaz lehetséges lágyabb, a PC-kre jellemző fényt is előállítani. Mindezt még az is erősítette, hogy az ETC-klónok nagy részét nem zoom-, hanem fix optikával kaptuk kézhez, így a „moshatatlanságot” mindig annak tulajdonítottuk, hogy az halogénizzóval sem olyan, mint szeretnénk, ezért hideg zuhanyként ért bennünket, hogy most is vagy az éles, vagy a „furesca valami, amit nem kívánunk látni” között választhattunk. Az éles fényt adó pozícióból bármilyen irányba

Az árnyékot adó reflektor a fényút felénél, én pedig viszonylag közel vagyok az operafóliához, éles fókuszálás mellett

Fókuszáljunk a fóliára

Színesítsük az előadást

▶ elmozdítva a lencsét sokszoros színárnyékot kapunk, ami több reflektor együttes használata esetén is zavaró marad. Sajnos a COEMAR profilnál is ezt tapasztaltuk. Azaz úgy tűnt, ha színkeverős típust választunk, akkor le kell mondanunk a lágy kontúrú körről vagy késelésről. Úgy tűnik, hogy a fizika törvényein a rutin és az évek száma sem tudott fogást találni. Szerencsére egy idő után eszembe jutottak Németh Gábor szavai, amit az egyik előzetes beszélgetés során mondott, és kipróbáltam, milyen, ha frostot helyezünk a gobotartóba. Erre a LED-ek kisebb hőkibocsátása miatt van lehetőség, és a problémát elég jól megoldja, így már tényleg kellően lágy fényt kapunk, de ezzel feláldozzuk a fényerő egy részét (ennek mértéke a

félig behelyezett lágyító előtétnél jól megfigyelhető). A másik gond, hogy minden karcolás vagy szennyeződés, ami a fólián található, éles fókuszálásnál mint gobo vetül a színpadra. Ezért, ha éles kontúrt használunk, akkor ki kell szednünk a gobotartót, de ezt még elfogadható kompromisszumnak tartom.

A teszteléshez két optikát is kaptunk, egy 12–30 és egy 22–50 fokosat. Mindkettőt kipróbáltuk, de a szűkebbet használtuk többet. Egyelőre csak ez a két változat elérhető, ami komoly visszalépés a „boldog békeidőkhöz” képest, amikor négy vagy akár hat zoomoptika közül is választhattunk. A szűkebb választék mögött rejlő logikát értem, csak felhasználóként nem örülök neki, mert a legtöbb színházteremben nem lehet tetszőleges helyre reflektort telepíteni, így a világítási távolság és a használni kívánt körátmérő meghatározza az ahhoz optimálisan illeszkedő fókuszátfogást.

Az ORKIS profil kipróbálása során a fényerővel mindig elégedettek voltunk az 1000 W-os halogén Seleconokhoz képest. Ez el is várható, hiszen mérete és súlya sem esik velük egy kategóriába. Az új ADB-ket már nem lehet egyedül felvinni létrán,

vagy könnyen áthelyezni egy szomszédos tartóra. Azért, hogy egy méretben hozzá illő eszközzel is össze tudjuk vetni, átköltöztettük a Weöres Sándor Színház Márkus Termébe, ahol egy Strand Alto 2 kW-os zoommal mérkőzött meg. Ezt végső szükség esetén követő reflektornak használjuk, mert viszonylag jól kiegyensúlyozható, és van benne írisz, a fényereje pedig nagyobb, mint a többi profilunké. Használtn került hozzánk, kicsit kitakarítottuk, de nem biztos, hogy jól reprezentálja azt, amit ez a típus valaha tudott. A 8–16 fokos zoomátfogása miatt még sikerült azonos átmérőjű kört beállítani, de ezzel a hasonlóságok véget is értek, mert az öreg Strand nem volt versenyben kihívójával, nagyban alulmaradt vele szemben. Ezek alapján is úgy tűnik, hogy tesztalanyunk nem a közép-, hanem a nehézsúlyban versenyez, hogy egy bokszanalógiát használják.

Hasonlóan ítéltük meg a PC lencsés változatát, ami mechanikailag hasonlít az elődökre, azaz a fényforrás mozog benne a lencséhez képest, így külső mérete nem változik a fókuszállítás következtében. Ennél a típusnál ez motorosan történik, így a pultról is vezérelhető, de a pozicionálást továbbra is kézzel kell elvégezni. A néhány éve tesztelt Fresnel-lencsés típusoknál a fókuszátfogás mértéke nem nyerte el a tetszésünket, és sajnos azt a szűk esővát, amit egy ekkora méretű és fényerejű reflektortól elvártunk volna, most sem kaptuk meg. A fényminőség is inkább a Fresnel-lencsét idézi, de legalább végre láthattuk az eddig hiányolt lágy kontúrú fénykört. A fókuszváltoztatás nem teljesen hangtalan és viszonylag lassú, így ez effektként nem használható.

A profil változat optikáján is látszik, hogy az ADB törekedett arra, hogy gyártmányai motoros kengyelbe is illeszthetők legyenek. Ennek realitása véleményünk szerint csekély, mert a bekerülési költség nem áll arányban a kapott előnyökkel. A profil változat szinte tökéletesen teljesíti mindazt, amit egy színházi eszköztől elvárhatunk, de néhány darab árérték már egy mozgó fejes reflektort is vásárolhatunk. A régi dilemma ismét felmerül, vagyis hogy hány hagyományos reflektort vált ki egy-egy korszerű mozgó fejes eszköz. Egyfelől

Selecon fejmű vs. Orkis profil

Az éles fókusznál sem olyan a színárnyék, mint megszoktuk

hatalmas szolgáltatásmennyiséget kapunk, de csak egy irányból, másfelől 12 darab jól elhelyezett Par 64-gyel már szépen bevilágítható a színpad egy része, míg ezt a hatást egy darab „intelligens” reflektorral nem tudjuk elérni. Több olyan színház-rekonstrukcióról is tudok, ahol a hagyományos profilok egy részét mozgó fejes reflektorra cserélték, így az ORKIS család tagjainak már ezzel a konkurenciával is meg kell küzdeniük.

A Coemar LEDko FullSpectrum 6 Profile méretét tekintve már a könnyebben mozgatható kategóriában versenyez. Saját fejlesztésű lencséje van, de kompatibilis az ETC gyártmányokkal és azok klónjaival is. Mi 28–40 fokos zoommal kaptuk meg, de a kínálatban a fix optikák mellett van 15–35-ös és 25–50-es is, amelyek 8 változatban érhetők el, öttől hetven fokig. Ahogy már írtam, frost behelyezése nélkül ennek a reflektornak is csak rengeteg színárnyékkal együtt lehet elmosni a fénykörét. A legélesebb kontúrt – a régebbi tesztalanyokat is beleértve – valószínűleg ennél a típusnál láttuk. A fókuszállítás módja viszont nem szerencsés, mert a tubus mindkét oldalán mindkét lencsén van egy-egy csavar, ezért azok az óhatatlan feszülés miatt nem mozognak könnyen. Egy Selecon optikát kézzel a LED-eket rejtő rész elé tartottam, és ekkor is azt tapasztaltuk, hogy csak egy közbülső tartóelem hiányzik ahhoz, hogy meglévő tubusainkat tovább használhassuk vele. Mivel csodák nincsenek, az új-zélandi lencsékkel sem lehetett szépen elmosott fényt elérni. Az eszköz szolgáltatásai hasonlóak az ADB-hez, de a színviSSzaadási indexe kisebb (90), ahogy a teljesítményfelvétele (220 W) és a fényereje is. Viszont ehhez létezik az eddig felsoroltakon kívül PC és Fresnel-optika is, tehát van esély homogén fényminőségű fényvetőparkot összeválogatni a Coemar kínálatából. Az igényelt vezérlőesetornák maximális száma 17. A dimmerelés itt is szép, lépészetes halványodásnak nyoma sem volt. A színhőmérséklet 2700–6500 kelvinig állítható, egyéb szolgáltatásai megegyeznek a konkurens reflektorokéval, de itt van halogén szimuláció választási lehetőség, azaz leszabályzáskor elsárgulhat a fény, ha ezt szeretnénk.

Sajnos a mosott fókusz kihozza az összes problémát, amit a nagy felületű fényforrás okoz

Az utolsó megvizsgált berendezés a Spotlight Hyperion Fresnel LED 09°–45° Tunable White nevet viseli. Ennél a típusnál mechanikusan állíthatjuk a körátmérőt, de kézzel elérhetjük az összes többi funkcióját. Ez reflektorállításnál lehet nagyon hasznos, hiszen nem kell feltétlenül a pultról szabályozni a lámpát. Akkor sem történik baj, ha világítva hagyjuk a reflektort, mert a fénypult felől érkező jel azonnal felülbírálja a manuálisan beállított értéket. Ez természetesen a másik három reflektornál is így volt. A Spotlightban 95-ös színviSSzaadási index mellett 2700–6500 kelvin között változtathatjuk a színhőmérsékletet. A katalógus szerinti fókuszátfogás 9–45 fokos. Sajnos az általunk elvárt szűk esővát itt sem kaptuk meg. Egy hagyományos lencsés fényvetővel 5 méter távolságból még lehetséges egy színházi értelemben pontszerű kiemelést létrehozni, azaz nagyjából egyméteres átmérőjű kört. Kipróbáltuk, hogy egy halogén ADB F201 miként teljesít ezen a téren. Annak ellenére, hogy a klasszikus típusnak 12 fokos a legkisebb fénykibocsátási szöge, a kapott eredmény lényegesen szűkebb, mint a LED-es utódé. Úgy tűnik, hogy az izzóhoz képest nagyobb felületű fényforrás még a nem színkeverős típusoknál sem teszi lehetővé a régi eszközök minden tulajdonságának elérését. A Spotlight választékában van fix fehér fényű típus is, aminek fókusztartománya és színviSSzaadási indexe azonos az általunk meg-

vizsgáltéval. Ezenkívül van színkeverős változata is, amelyik RGBW LED fényforrást használ. Mindegyik 300 W teljesítményfelvételt, de a színkeverős változat legszűkebb fókuszállása már az adattábla szerint is 12 fokos, azaz kevésbé szűkítható, mint a tesztelt példány.

Hogy mindebből milyen tanulság vonható le, arra nehéz válaszolni. Az optimista megközelítés azt sugallja, hogy már hihetetlenül jó fényminőségű, zajtalan, sok hasznos tulajdonsággal rendelkező LED reflektorok közül választhatunk, és ezekkel olyan új, kreatív ötleteket valósíthatunk meg, amelyekről eddig csak álmotunk. A peszsimista hozzáállás ezzel szemben az, hogy az a felhasználó, akinek olyan szerencséje van, hogy még prémium kategóriás halogén fényvetőparkot használ, óvja azokat, mert néhány tulajdonságuk még mindig felülmúlja az utódokét. Reálisan, ha van anyagi forrás a váltásra, akkor most már biztosan találhatunk olyan eszközt, ami beilleszthető a meglévő világítási rendszerünkbe, de nem biztos, hogy ezt még mindig a manuálisan állítható reflektorok között kell keresnünk.

A cikk írása közben érkezett a hír, hogy a színházak újból fogadhatnak közönséget. A közönséggel együtt talán néhány új eszköz is betér a szélesre táruló kapukon! Jó játszást és szerencsés pályázást kívánok mindenkinek!

Simon Ottó

Coemar-LEDko-FS6

Hyperion FN 300 TW

Hyperion FN 300 6C

Hyperion PR 300 TW

Hyperion FN 300 TW

Hyperion PR 300 6C

PELYHE KFT

Light-Sound-Stage

CLAYPAKY

HY B-EYE K25

Midi-B

Arolla Profile HP

VIPER NT

UNIQUE 2.1

Look Solutions

CRYO-FOG High Pressure

Cobra 3.1

TINY S

